
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.959

О.В. Белікова

кандидат юридичних наук,
адвокат, суддя постійно діючого
третейського суду при Асоціації "Експерт-юрист", м. Донецьк

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

У статті розглянуто поняття митного правопорушення, порушення митних правил і адміністративну відповідальність за ці правопорушення, види адміністративних стягнень за порушення митних правил, види порушень митних правил і відповідальність за ці порушення, особливості проваджень у справах про порушення митних правил.

Ключові слова: адміністративне правопорушення, адміністративний делікт, юридична відповідальність, адміністративна відповідальність, адміністративні стягнення, вина, органи державної влади.

Будь-яке протиправне, винне діяння, за здійснення якого чинним законодавством України передбачена адміністративна відповідальність, може бути визнане правопорушенням тільки за наявності у відповідному діянні певних ознак (елементів) складу адміністративного правопорушення. Це саме стосується й порушень митних правил, за здійснення яких чинним Митним кодексом України передбачена адміністративна відповідальність.

Мета статті – дослідити адміністративну відповідальність за порушення митних правил за чинним законодавством України.

Питання адміністративної деліктності та адміністративної відповідальності досліджені у працях В.Б. Авер'янова, Д.М. Бахраха, В.М. Бевзенка, К.С. Бельського, Ю.П. Битяка, С.М. Братуся, І.А. Галагана, І.П. Голосніченка, І.С. Гриценка, В.І. Демченка, Є.В. Додіна, Л.В. Ковалюка, С.В. Ківалова, Ю.М. Козлова, А.Т. Комзюка, В.М. Кудрявцева, М.Ф. Кузнєцова, Б.М. Лазарева, Д.М. Лук'янця, М.С. Малєїна, В.І. Новосьолова, О.В. Овчарової, В.А. Ойгензіхта, В.Ф. Опришка, С.В. Петкова, В.П. Петкова, В.І. Ремньова, І.С. Самощенко, В.А. Тархова, Е.М. Трубецького, Ю.С. Шемшученка, О.М. Якуби та багатьох інших.

Митні правопорушення, як й інші порушення, характеризуються такими ознаками, як суспільна небезпечність, заподіяння шкоди, винність і караність. Суспільна небезпека виявляється в тому, що порушення митних правил створюють загрозу митній спра-

ві. У результаті такого правопорушення порушується порядок переміщення товарів, транспортних засобів і предметів через митний кордон. До ознак правопорушення також належить те, що вони завдають шкоди, а особи, які їх вчинили, підлягають покаранню.

Як і будь-яке інше правопорушення, порушення митних правил має свій склад: об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт та суб'єктивну сторону. Лише за їх наявності винні особи притягуються у встановленому законом порядку до відповідальності. Більшість порушень митного законодавства є адміністративними. Але за контрабанду встановлено кримінальну відповідальність. На посадових осіб митних органів можуть накладатися дисциплінарні стягнення. У разі заподіяння матеріальних збитків та моральної шкоди не виключено застосування цивільно-правової відповідальності [4, с. 265].

Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені Митним кодексом України, настає в разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальної відповідальності. Так, наприклад, згідно зі ст. 201 Кримінального кодексу України, контрабандою є переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах, а також незаконне переміщення історичних та культурних цінностей, отруйних, сильнотоксичних, радіоактивних, вибухових речовин, наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мис-

ливської зброї та бойових припасів до неї), органів та інших анатомічних матеріалів людини, а так само контрабанда стратегічно важливих сировинних товарів, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України.

Контрабанда карається позбавленням волі на термін від трьох до семи років з конфіскацією предметів контрабанди. Контрабанда, що вчинена за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, карається позбавленням волі на термін від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією предметів контрабанди та з конфіскацією майна. При цьому контрабанда товарів вважається вчиненою у великих розмірах, якщо їх вартість у тисячу й більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Порушення митних правил і відповідальність за ці правопорушення регламентовано розділом XVIII Митного кодексу України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. Згідно з визначенням у ст. 458 Митного кодексу України, порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи цим Кодексом чи іншими законами України, і за які цим Кодексом передбачена адміністративна відповідальність. На нашу думку, це визначення занадто об'ємне, що ускладнює його сприйняття, не кажучи вже про запам'ятовування в процесі навчання. У ст. 1 Митного кодексу України використовується термін "особа", що включає в себе юридичних та фізичних осіб.

У ст. 261 Митного кодексу України визначені види адміністративних стягнень, що накладаються за порушення митних правил [2]:

- 1) попередження;
- 2) штраф;
- 3) конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення – безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху

на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону), а також транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування митного органу.

Строки накладення адміністративних стягнень у справах про порушення митних правил регулює ст. 467 Митного кодексу України [2]:

1. Якщо справи про порушення митних правил, відповідно до ст. 522 цього Кодексу, розглядаються митними органами, адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладене не пізніше, ніж через два місяці з дня вчинення правопорушення, а у разі розгляду митними органами справ про триваючі порушення митних правил, у тому числі передбачені ст. 469, 477–481, 485 цього Кодексу, – не пізніше, ніж через два місяці з дня виявлення цих правопорушень.

2. Якщо справи про порушення митних правил, відповідно до ст. 522 цього Кодексу, розглядаються судами (суддями), адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше, ніж через три місяці з дня вчинення правопорушення, а в разі розгляду судами (суддями) справ про триваючі порушення митних правил, у тому числі передбачені ст. 469, 477–485 цього Кодексу, – не пізніше, ніж через три місяці з дня виявлення цих правопорушень.

3. У разі відмови в порушенні кримінальної справи або закриття кримінальної справи, але за наявності в діях правопорушника ознак порушення митних правил адміністративні стягнення за порушення митних правил може бути накладене не пізніше, ніж через місяць з дня прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або про її закриття.

Види порушень митних правил і відповідальність за ці порушення визначені у гл. 68 Митного кодексу України. Так, наприклад, відповідно до ст. 469 Митного кодексу України [2]:

1. Проведення з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації – отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, операцій, не передбачених ст. 203, 325 цього Кодексу, або проведення операцій, передбачених зазначеними статтями, без дозволу митного органу, – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Зміна стану товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового

зберігання, на складі організації – отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, користування та розпорядження ними без дозволу митного органу, а так само невжиття передбачених ч. 4 ст. 204 цього Кодексу заходів щодо товарів, строк тимчасового зберігання яких під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації – отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі закінчився, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Видача без дозволу митного органу або втрата товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації – отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відповідно до ст. 483 Митного кодексу України [2]:

1. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві відомості щодо найменування товарів, їх ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача, кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, неправдиві відомості, необхідні для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та його митної вартості, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100% вартості товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого цією статтею або ст. 482 цього Кодексу, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 200% вартості товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що вико-

ристовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Істотним недоліком більшості конструкцій описуваних правопорушень є те, що в санкціях не зазначено конкретно, кого з винних осіб (громадян, посадових осіб, приватних підприємців, юридичних осіб) слід притягати до адміністративної відповідальності і до кого застосовуються адміністративні стягнення.

При накладенні стягнення у вигляді штрафу, що обчислюється виходячи з вартості товарів і транспортних засобів, під вартістю цих предметів розуміють їх вільну (ринкову) ціну на день виявлення правопорушення. У такому випадку правові норми Митного кодексу України не зачіпають кола фінансово-кредитних відносин, адже йде мова про адміністративний штраф, а не про фінансовий штраф як захід фінансової відповідальності, який застосовується за правопорушення у сфері фінансових відносин [3, с. 198].

Митним кодексом України визначений і порядок проваджень у справах про адміністративні правопорушення, який відрізняється від чинного порядку притягнення фізичних осіб до адміністративної відповідальності за Кодексом України про адміністративні правопорушення [1]. У ньому детально визначені підстави для порушення справи про порушення митних правил, особливості складання протоколу про порушення митних правил, докази у справі про порушення митних правил, права та обов'язки осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб тощо.

Так, наприклад, відповідно до ст. 491 Митного кодексу України, підставами для порушення справи про порушення митних правил є [2]:

1) безпосереднє виявлення посадовими особами митного органу порушення митних правил;

2) офіційні письмові повідомлення про вчинення особою порушення митних правил, отримані від правоохоронних органів, а також органів, що здійснюють види контролю, зазначені у ч. 1 ст. 319 цього Кодексу;

3) офіційні письмові повідомлення про вчинення порушення митних правил, отримані від митних та правоохоронних органів іноземних держав, а також від міжнародних організацій.

Відповідно до ст. 494 Митного кодексу України [2]:

1. Про кожний випадок виявлення порушення митних правил уповноважена посадова особа митного органу, яка виявила таке порушення, невідкладно складає протокол за формою, установлену центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

2. Протокол про порушення митних правил повинен містити такі дані:

- 1) дату й місце його складення;
- 2) посаду, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, яка склала протокол;
- 3) необхідні для розгляду справи відомості про особу, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, якщо її встановлено;
- 4) місце, час вчинення, вид та характер порушення митних правил;
- 5) посилання на статтю цього Кодексу, що передбачає адміністративну відповідальність за таке порушення;
- 6) прізвища та адреси свідків, якщо вони є;
- 7) відомості щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів, вилучених згідно із ст. 511 цього Кодексу;
- 8) інші необхідні для вирішення справи відомості.

3. Протокол підписує посадова особа, яка його склала. Якщо при складенні протоколу була присутня особа, котру притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, протокол підписує і ця особа, а за наявності свідків – і свідки.

4. Якщо особа, яку притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, відмовляється підписати протокол, до протоколу вносять відповідний запис. Особа, яку притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, має право дати пояснення та висловити зауваження щодо змісту протоколу, а також письмово викласти мотиви своєї відмови від підписання протоколу. Власноручно викладені цією особою пояснення додають до протоколу, про що до протоколу вносять відповідний запис із зазначенням кількості аркушів, на яких подано такі пояснення.

5. У разі складення протоколу особі, яку притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, роз'яснюють її права, передбачені ст. 498 цього Кодексу, та повідомляють про можливість припинення провадження у справі про порушення митних правил шляхом компромісу, про що до протоколу вносять відмітку, яку підписує ця особа.

6. У разі потреби в протоколі зазначають також місце, дата і час розгляду справи про порушення митних правил.

7. Протокол складають у двох примірниках, один з яких вручають під розписку особі, яку притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення митних правил.

8. У разі відмови особи, яку притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, одержати примірник протоколу до протоколу вносять відповідний запис, що підписує посадова особа митного органу, яка склала протокол, та свідки, якщо

вони є, після чого зазначений примірник протягом трьох робочих днів надсилають особі, яку притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, за повідомленою нею або наявною в митниці адресою (місце проживання або фактичного перебування). Протокол вважається врученим навіть у разі, якщо особа, яку притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, не перебувала за повідомленою нею адресою або місце проживання чи фактичного перебування, назване нею, є недостовірним.

9. Протокол, а також вилучені товари, транспортні засоби комерційного призначення та документи, зазначені в протоколі, передають до митниці, в зоні якої виявлено порушення митних правил.

Висновки. Ми пропонуємо прискорити прийняття нових законів України щодо адміністративної відповідальності юридичних осіб, у тому числі у сферах пожежної безпеки, безпеки дорожнього руху, санітарного благополуччя населення тощо. Багато положень адміністративної відповідальності юридичних осіб, що розпорешені по різних законах України, вимагають урегульованості на більш високому законодавчому рівні. Тут ідеться про необхідність прийняття Адміністративно-процесуального кодексу України, в якому були б урегульовані процесуальні питання притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності за правопорушення в різних сферах суспільного життя. А в галузевих конституційних законах слід визначити перелік адміністративних правопорушень, за які застосовуються адміністративні стягнення до юридичних осіб. Безліч чинних законів України з адміністративної відповідальності юридичних осіб посилює аргументи на користь прийняття єдиного кодифікованого закону, що визначав би загальні засади і принципи адміністративної відповідальності та особливості проваджень у справах про адміністративні правопорушення.

Список використаної літератури

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/print1381144453457220>.
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 44–45, № 46–47, № 48. – Ст. 552.
3. Основи митної справи : навч. посіб. / за ред. П.В. Пашка. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Т-во "Знання" ; КОО, 2002. – 318 с.
4. Правові засади митної справи України : навч. посіб. / за ред. Ф.Л. Жоріна, І.Н. Звягіної. – К., 2005. – 384 с.

Стаття надійшла до редакції 28.10.2013.

Беликова Е.В. Административная ответственность за нарушение таможенных правил

В статье рассмотрены понятие таможенного правонарушения, нарушения таможенных правил и административная ответственность за эти правонарушения, виды административных взысканий за нарушение таможенных правил, виды нарушений таможенных правил и ответственность за эти нарушения, особенности производства по делам о нарушении таможенных правил.

Ключевые слова: административное правонарушение, административный деликт, юридическая ответственность, административная ответственность, административные взыскания, вина, органы государственной власти.

Belikova O. Administrative responsibility is for violation of custom rules

The article deals with the concept of custom offence, violation of custom rules and administrative responsibility for these offences, types of administrative penalties for violation of custom rules, types of violations of custom rules and responsibility for these violations, features of realizations in matters about violation of custom rules

Custom offences, as well as other violations, are characterized by such signs as a public unwellness, damnification, guilt and punishability. A public danger shows up in that violations of custom rules are create a threat to custom business.

Violation of custom rules is by an administrative crime that shows by itself winy actions or inactivity, that trench upon set this Code and other acts of legislation of Ukraine order of moving of commodities, transport vehicles of the commercial setting through the custom border of Ukraine, producing of them to custom authorities for realization of custom control and custom registration, and also realization of operations with commodities that are under custom control or control after that is fixed on custom authorities by this Code or other laws of Ukraine, and for that this Code is foresee administrative responsibility.

Certain the custom code of Ukraine and order of realizations in matters about administrative delicts, that differs from the operating order of bringing in of physical persons to administrative responsibility after Code of Ukraine about administrative delicts.

We suggested to accelerate the acceptance of new laws of Ukraine in relation to administrative responsibility of legal entities, including in the sphere of fire safety, in the field of safety of travelling motion, sanitary prosperity of population and others like that. Many positions of administrative responsibility of legal entities, that dispersion for to the different laws of Ukraine, require a regulation at higher legislative level. Here speech goes about the necessity of acceptance of Administratively-judicial code of Ukraine, in that the judicial questions of bringing in of legal entities were well-regulated to administrative responsibility for offence in the different spheres of public life.

Key words: administrative delicts, legal responsibility, administrative responsibility, administrative penalties, wines, public authorities.